

TLM_Lausunto_KEMI_Kemi East oyk_valmisteluaineisto_23042026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**KEMI, KEMI EAST OSAYLEISKAAVAN MUUTOS, VALMISTELUAINEISTO JA KAAVALUONNOS**

Kemin kaupunki on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Kemi East osayleiskaavamuutoksen valmisteluaineistosta ja kaavaluonnoksesta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu kaavaluonnos (24.3.2026) ja kaavaluonnoksen selostus sekä linkki sähköiseen aineistoon, josta muun muassa osallistumis- ja arviointisuunnitelma (18.11.2025) sekä kaavoittajan vastineet osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annettuihin mielipiteisiin ja lausuntoihin (24.3.2026) ovat saatavilla. Museo on lausunut kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 19.12.2025. Suunnittelualuetta on laajennettu pohjoisen suuntaan vireilletulon ja viranomaisneuvottelun jälkeen.

Osayleiskaavan muutoksen tavoitteena on edistää vihreää siirtymää Kemin Salmijärven alueelle sijoittuvalla suurteollisuuden alueella. Suurteollisuusalueelle on tarkoitus mahdollistaa eri toimintoja ja laitoksia, erityisesti vihreään vetyyn ja vihreään hiilidioksidiin perustuvaa teollisuutta ja lisäksi esimerkiksi aurinkovoiman tuotantoa. Suunnittelussa pyritään yhteensovittamaan ympäröivä asutus ja viheralueet. Suunnittelualan pinta-ala on 896 hehtaaria. Alueelle laaditaan asemakaavaa samaan aikaan osayleiskaavan kanssa.

Kaavaluonnoksessa alueelle on osoitettu muun muassa teollisuus- ja varastorakennusten alue, jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen (T/kem), toimitilarakennusten aluetta (KTY), energiahuollon aluetta, jolle saa sijoittaa aurinkovoimalan (EN/AU), maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M), suojaviheralueita (EV ja EV-1) ja muinaismuistokohteita/-alueita (sm).

Kaavaselostuksen mukaan uusi tieyhteys on tarkoitus toteuttaa teollisuusalueelta pohjoiseen Elijärventielle. Kaavassa alueen pohjoisosaan on osoitettu kolme erillistä tieyhteystarvetta ei sitovana ”liikenteen yhteystarve” -merkintänä teollisuusalueen ja Elijärventien välille. Kaavaan on myös osoitettu katualueita Takajärventien suuntaan sekä Siikajärven kautta Ouluntien suuntaan. Näiltä suunnittelualan eteläosaan osoitetuilta katualueilta ei kuitenkaan ole selkeää yhteyttä näihin ”yhteystarve”-merkintöihin. Kaavaluonnoksesta jää jossain määrin epäselväksi, miten tieyhteydet tulevat lopulta toteutumaan.

Tornionlaakson museon johtaja

23.04.2026

§ 47/2026

Suunnittelutilanne sekä rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualueella on voimassa Länsi-Lapin maakuntakaava (2015). Alue sijoittuu sekä Kemin eteläisten alueiden yleiskaavan (yk-6), pohjoisten alueiden yleiskaavan (yk-5), keskialueiden yleiskaavan (yk-4) sekä Nauskan, Rovän ja Takajärvenrannan yleiskaavan (yk-7) alueille. Alueella ei ole asemakaavaa, mutta se rajautuu muun muassa Takajärven, Siikakankaan ja Rovän asemakaava-alueisiin. Maakuntakaavassa suunnittelualue on osoitettu pääosin *Maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi* (M) ja osin *Taajamatoimintojen alueeksi* (A) sekä *Työpaikka-alueeksi* (TP). Lisäksi maakuntakaavassa on osoitettu suunnittelualueelle muun muassa *Moottorikelkkareitti, Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue* sekä *Muinaisuistoalueita / -kohteita* (SM).

Yleiskaavoissa suunnittelualue on osoitettu pääosin *Maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi* (M1 ja M-2). Lisäksi yleiskaavoissa on osoitettu alueelle muun muassa *Suojaviheralueita* (EV ja EV-1), *Pientalovaltaista asuintoaluetta* ja asumisen selvitysalueita (A-3 ja AP-SE), *Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueita* (VU ja V) sekä *Moottorikelkkareitti ja Muinaisuistolain rauhoittaman kiinteän muinaisjäännöksen suojelualueita tai -kohteita* (SM).

Kaavoitettavana olevaa aluetta lähin valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön (RKY2009) kohde, **Pohjanmaan rantatie** sijaitsee vajaan kilometrin päässä suunnittelualueen eteläpuolella. **Simon rannikon kulttuurimaisemat** on lähin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (VAMA2021) ja sijaitsee yli kymmenen kilometriä suunnittelualueesta kaakkoon. Lähin maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö **Syväkangas** sijaitsee noin kilometrin länteen suunnittelualueesta. Syväkangas on osoitettu maakuntakaavassa *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi* (ma8134). Alue on osoitettu myös asemakaavassa kaupunkikuvallisesti tärkeäksi alueeksi (sk-1). Pohjanmaan rantatie on osoitettu maakuntakaavassa koko matkaltaan *Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi*, jonka kaavamääräyksen mukaan *Suunnittelussa on turvattava Pohjanmaan rantatien säilyneiden osien kulttuurihistoriallisesti merkittävät ominaispiirteet*. Suunnittelualueen läheisyydessä Pohjanmaan rantatien linjaus sijoittuu nykyiselle Ouluntielle.

Suunnittelualueella ei sijaitse tunnettuja rakennetun kulttuuriympäristön kohteita. Suunnittelualueen laajennuksen myötä siihen sisältyy muutamia jälleenrakennuskauden pihapiirejä Perta-aapantien ja Kerttulantien varsilla. Kohteista ei ole esitetty tarkempaa tietoa.

Uusi asemakaava kohdistuu pääosaltaan nykyisen yleiskaavan mukaiselle maa- ja metsätalousalueelle, joka on tarkoitus osoittaa kokonaisuudessaan teollisuus- ja energiahuollon alueeksi. Olemassa olevan asutuksen ja teollisuusalueen väliin osoitetaan suojaviheralueet. Tornionlaakson museo toteaa, että maankäyttömuodon muutos ja vaikutukset etenkin suunnittelualueen eteläosan maisemakuvaan ovat merkittäviä.

Kulttuuriympäristön osalta kaavaselostuksen nykytilan kuvauksessa on tuotu esiin kaavan suhde lähimpään valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen sekä arkeologiseen kulttuuriperintöön, mutta ei rakennetun

Tornionlaakson museon johtaja

23.04.2026

§ 47/2026

kulttuuriympäristön kohteisiin. Museon näkemyksen mukaan suunnittelualan suhde ja sijoittuminen suhteessa lähimpiin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin tulee myös tunnistaa ja tuoda esiin kaavaselostuksessa.

Kaavan vaikutusten arvioinnissa suunnittelualuetta lähinnä sijaitsevat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet, Pohjanmaan rantatie ja Syväkankaan pientaloalue on mainittu, sekä arvioitu ettei niihin kohdistu yleiskaavasta suoria muutoksia, mutta että liikenteen lisääntyminen voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa niiden ympäristöön, mutta vaikutukset jäisivät luonteeltaan välillisiksi. Museon näkemyksen mukaan uusien katu yhteyksien aiheuttamat mahdolliset muutokset suunnittelualan ulkopuolisille katuosuuksille tulee tuoda esiin sekä arvioida niiden mahdolliset vaikutukset muun muassa Pohjanmaan rantatiehen ja Syväkankaan pientaloalueeseen.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Marraskuussa 2025 pidetyssä viranomaisneuvottelussa Tornionlaakson museo on tuonut esiin osayleiskaavan muutoksen alueelle kohdistuvan arkeologisen kulttuuriperinnön inventoinnin tarpeen. Kyseinen selvitys on lisätty osallistumis- ja arviointisuunnitelmiin kohtaan, jossa muutkin selvitykset on mainittu ja myös selostuksen mukaan arkeologinen inventointi tehdään vuonna 2026.

Selostuksessa ilmoitetaan kaavoitettavalla alueella sijaitsevan neljä arkeologista kohdetta: **Takaniitynkangas** (240010063), **Itärova** (240010062), **Länkimaa 1** (240010048) ja **Salmijärvi länsi** (240010068). Museo pitää hyvänä sitä, että selostuksessa on erikseen tunnistettu kaava-alueen sisäpuolelle jäävien kohteiden **Itärova** ja **Länkimaa 1** erityinen merkitys osana VARK-kokonaisuutta **Itärovan rautakautiset kohteet** (VARK 100287). Kyseinen kokonaisuus tulee osoittaa kaavassa kaavakohteena omalla VARK-merkinnällä, pistekatkoviivalla, joka osoittaa alueiden rajauksen sekä merkinnällä vark merkinnän sm sijaan. Lisäksi kyseiselle VARK-kokonaisuudelle tulee oma kaavamääräys: ”*Alueen osa, jolla sijaitsee muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös Itärovan rautakautiset kohteet VARK-alue, joka on valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde (VARK 2024 - inventointi). Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolaila kielletty. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kohteen VARK-inventoinnissa todettuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin. Aluetta koskevista tai siihen liittyvistä suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museo) lausunto.*” Käytännössä alueidenkäyttölain mukaisesti, VARK-kohteiden osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi niiden ympäristön säilymiseen, sillä ympäristössä on kohteiden ymmärtämistä tukevia elementtejä. VARK-kohteisiin kajoamista tulee lähtökohtaisesti välttää ja maankäyttöä, esimerkiksi tielinjauksia suunniteltaessa tulee etsiä muita ratkaisuja.

Kaavakarttaan on kaavan ulkopuolelle jäävistä muinaisjäänöksistä merkitty muinaisjäänöskohde **Länkimaa 3** (240010061), joka sijaitsee aivan kaava-alueen itäpuolella, vain noin 40 metrin päässä kaava-alueen rajasta ja mahdollisesta tielinjauksesta. Kyseinen kohde tulisi lisätä myös kaavaselostukseen. Lisäksi selostuksessa mainitaan virheellisesti, että muinaisjäänöskohde **Ristikangas 1** sijaitsee 250 metrin päässä kaava-alueen luoteispuolella. Ilmeisesti matka on vahingossa mitattu muinaisjäänöspisteestä

Tornionlaakson museon johtaja

23.04.2026

§ 47/2026

eikä muinaisjäännöksen aluerajasta, joka on todellisuudessa noin 150 metriä kaava-alueen rajasta. Kohdetta ei ole merkitty kaavakarttaan. Kohde **Pertajärvenkangas** (240010066) sijaitsee noin 145 metrin päässä kaava-alueelta itään. Myös kyseisen kohteen voisi lisätä kaavaselostukseen.

Kaavoitettavalta alueelta ja sen välittömästä läheisyydestä on löytynyt Gasgrid vedyn siirtoverkon inventoinnissa uusia muinaisjäännöskohteita kesällä 2025, jotka ymmärrettävästi puuttuvat vielä kaavakartasta ja selostuksesta. Kaava-alueen sisäpuolelta on löytynyt kohde **Takaniitty** (1000096154). Kaava-alueen ulkopuolelta mutta kuitenkin sen välittömästä läheisyydestä on löytynyt kaksi uutta kohdetta, **Rova 1** (1000096152) sekä **Rova 2** (1000096153). Näistä **Rova 1** sijaitsee vain metrien päässä kaava-alueen rajasta ja rajalle kaavaan merkitystä uudesta mahdollisesta tielinjauksesta, **Rova 2** sijaitsee kaavan rajasta noin 120 metriä lounaaseen. Ainakin kohteet **Takaniitty** sekä **Rova 1** tulee lisätä kaavakarttaan ja -selostukseen ja ne tulee ottaa huomioon kaavoituksessa.

Kyseiset uudet arkeologiset kohteet omalta osaltaan todistavat alueen korkeasta arkeologisesta potentiaalista. Tämän vuoksi kaavaluonnoksesta on mahdotonta antaa kattavaa lausuntoa arkeologisen kulttuuriperinnön osalta, ennen kuin koko suunnittelualueen kattava ja ajantasainen arkeologinen inventointi on tehty.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Kemin kaupunki, Elinvoimatoimiala
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto